

HOLBÆK OG DEN NORSKE SKUDEHANDEL

En Episode ved Langtved 1640.

Af Albert Thomsen.

Gennem hele Middelalderen, maaske endogsaa fra Vikingetiden, og langt op i 1700'erne, var norske Skuder faste Gæster i Isefjorden, hvor de, naar vore Bønder havde indhøstet, indfandt sig paa visse primitive Handelspladser som f. Eks. Orø, Audebo, Vellerup og Langtved for at drive Tuskhandel paa den ældgamle Maade, ved at de solgte Tømmer, Fisk, Salt o. lign. til Bønderne og i Stedet fik Korn med hjem til deres brødfattige Fædreland.

Isefjordsbyerne, Holbæk, Nykøbing og Roskilde, saa naturligvis ikke med venlige Øjne paa denne norske Handel og hævdede, at ifølge deres Købstadprivilegier skulde saadan Handel rettelig foregaa ved Byernes Skibbroer. Flere Gange i 14—1600'erne foretog Holbækkerne hele smaa Straffeekspeditioner ud til disse »ulovlige Havne«, som de kaldte dem, og overfaldt de norske Sømænd, smed Varerne i Vandet, skar Sejlene itu o. lign., og undertiden kom det til Rettergang¹⁾.

Her skal til Eksempel fortælles om en Episode, der foregik ved Langtved Strand i September 1640.

Paa Holbæk Byting mødte den 28. September Borgmester Laurids Christensen og Raadmændene Rasmus

1) „Holbæk Købstads Historie“ 84 ff., 240.

Hansen, Søren Nielsen og Herman Eggers paa Borgernes Vegne og vidnede, at de for 14 Dage siden havde skikket to Mænd, Jens Ibsen og Thomas Christensen, til Langtved for at indstævne tre norske Skippere for Bytinget. Stævningen¹⁾ lyder saaledes:

„Lader Borgmester og Raad og menige Borgerskab udi Holbæk give eder, nemlig Oluf Mortensen, boendes paa Birkø i Kalsund, Jacob Andersen og Svend Torstensen, boendes i Kalsund i Norge, give eder lovlig 14 Dages Varsel til Holbæks Byting at møde Mandagen den 28. Septbr. førstk., for Vidnesbyrd at paahøre anlangedes Tøndegods, som er Salt, Fisk, Tørfisk, Tran og andre Varer, I skal have udsolgt i en ulovlig Havn for Langtved, og eder derimod igen skal have tilforhandlet Rug, Byg, Ærter og andre Varer, Holbæks By paa deres Næring til største Skade og deres Bys Frihed til Forkrænkelse.

Saaledes giver vi eder, Niels Trægaard²⁾ i Langtved, lovligt 14 Dages Varsel til Holbæks Byting at møde [efter] som fornævnte Skippere beraaber sig paa eder at have Forlov der at ligge for Langtveds Grund, deres Varer at forhandle“.

I Tingbogen fortælles saa videre, hvorledes Jens Ibsen og Thomas Christensen drog til Langtved efter Raadets Befaling:

„Da var de hos fornævnte Oluf Mogensen, Anders Olufsen, Jacob Andersen og Svend Torstensen og tilspurgte dem, hvad Varer de havde. De svarede, at de havde Salfisk, Tørfisk, Tran, baade i Tønder og i Varer; de forklarede, at de havde Forlov af Niels Trægaard i Langtved“.

Holbækkerne spurgte dem videre, hvem de betalte deres Rorstold og anden kgl. Rettighed til, de svarede, at det gav de Niels Trægaard og fik hans Kvitteing derfor.

„Endnu vandt de ydermere, at imidlertid de var der paa Skuderne hos dennom og dette forskrevne forrettede, da saa de, at der var 7—8 Vogne paa Landet, som førte Korn til fornævnte Skuder, som de hentede med deres Baade, og der ellers laa tre

1) Holbæk Tingbog 1640. - Raadstueark. Blandede Akter 1558-1860.

2) Sandsynligvis Fogeden paa Rygaard.

Skuder for Langtved Land, som havde losset Tømmerlast, [saaledes] som de for dennom berettede“.

Niels Trægaard, som mødte i Bytinget, nægtede at have taget mod Penge og givet Kvittering¹⁾, men han havde nok givet de norske Skuder Lov at ligge der »paa hans Herres gode Behag, eftersom Grunden er hans, og de altid plejede at ligge der«.

Der blev udfærdiget Tingsvidne, og Holbæk Byraad har sikkert klaget til Regeringen, men Resultatet kendes ikke. Gammel Sædvane er ond at bryde, og Regeringen maatte jo ogsaa se paa Bøndernes Interesser, og paa Herremandens; derfor løb de fleste af disse Klagemaal over Købstædernes krænkede Privilegier ud i Sandet²⁾. Men denne Skudehandel paa Isefjorden er et interessant Fænomen, fordi dens Tradition er saa langt ældre end Købstæderne og viser tilbage til de ældste Former for Samhandel i Norden.

1) I saa Fald vilde han jo have faaet Ubehageligheder med den kgl. Tolder i Holbæk, Borgmester Laurids Christensen; under hans Embede laa ikke blot Holbæk Havn, men ogsaa Vejlevig (Svinninge Vejle), Dragsfjord, Hagedsfjord, Langtvedfjord og Ejbyvig, som disse gamle Handelspladser kaldes 1657. Til Tider hørte ogsaa Frederikssund under Holbæk Tolder; i 1653—54 var en Toldbetjent kørende derover for at fortolde Korn, som hollandske Skibe indladede.

2) Da der 1623 skulde opsættes et Pulpitur i Grevinge Kirke, købte man Tømmer dertil af „Norbaggerne, der laa for Anker ved Asnæs“ i Lammefjorden.